

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 62g/2018

privind excepția de neconstituționalitate
a unor prevederi din articolul 220 din Codul penal
(*proxenetismul*)

CHIȘINĂU

31 mai 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 25 mai 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examânând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 31 mai 2018 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a textului „îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției” din articolul 220 alin. (1) din Codul penal, ridicată de către dl avocat Gheorghe Malic, în dosarul nr. 1-961/17, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională, la 25 mai 2018, de către un complet de judecată de la Curtea de Apel Chișinău (Oxana Robu, Svetlana Balmuș și Igor Mânăscurtă), în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 6 iunie 2017, dl Alexei Bolboceanu a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 220 alin. (2) literele a) și c) din Codul penal (pentru că ar fi îndemnat și înlesnit practicarea prostituției de către două persoane), fiindu-i aplicată pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen de cinci ani. În baza articolului 90 din Codul penal, executarea pedepsei a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de patru ani.

4. Nefiind de acord cu această sentință, dl avocat Gheorghe Malic, apărătorul dlui Alexei Bolboceanu, a contestat sentința prin apel.

5. Pe 18 aprilie 2018, în cadrul ședinței instanței de apel, dl avocat Gheorghe Malic a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului

„îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției” din articolul 220 alin. (1) din Codul penal.

6. Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 14 mai 2018, s-a dispus trimiterea excepției de neconstituționalitate la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

8. Prevederile relevante ale Codului penal sunt următoarele:

Articolul 220 Proxenetismul

„(1) Îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 650 la 1350 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

- a) asupra a două sau mai multor persoane;
- b) asupra unei femei gravide;
- c) de două sau mai multe persoane;

d) de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional

se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 7 ani.

(3) Aceleași acțiuni săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală

se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 10 ani.”

9. Prevederile relevante ale Codului contravențional sunt următoarele:

Articolul 89 Practicarea prostituției

„(1) Practicarea prostituției

se sancționează cu amendă de la 24 la 36 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore.

(2) Persoana angajată în prostituție contrar voinței sale este degrevată de răspundere contravențională.”

DREPT COMPARAT

10. În Austria prostituția este legalizată, cu excepția regiunii Vorarlberg. De asemenea, Codul penal al Austriei nu prevede răspunderea penală pentru proxenetism, dar stabilește la articolul 217 răspunderea penală pentru traficul de ființe umane.

11. În Belgia prostituția este legalizată, însă acțiunile care facilitează practicarea prostituției sau care sunt îndreptate spre coruperea unui minor pentru a practica prostituția constituie infracțiuni. În acest sens, articolul 379 din Codul penal al Belgiei prevede o pedeapsă cu închisoare de la 5 până la 10 ani pentru organizarea sau facilitarea practicării prostituției de către un minor, indiferent de sexul acestuia. Articolul 380 alin. (1) din Codul penal incriminează fapta persoanei care, pentru satisfacerea nevoilor sexuale ale altuia, angajează, pregătește sau reține o persoană adultă, în scopul depravării sau prostituării, chiar cu consimțământul ei.

12. În Cehia prostituția este legalizată. Totuși, impunerea practicării prostituției sau facilitarea practicării prostituției, ori obținerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană se pedepsește în baza articolului 204 din Codul penal. Acțiunile menționate, incriminate în baza Codului penal al Cehiei, sunt similare cu fapta prejudiciabilă a infracțiunii de proxenetism prevăzută de articolul 220 din Codul penal al Republicii Moldova: îndemnul la prostituție, înlesnirea practicării prostituției, tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției.

13. În Danemarca prostituția constituie o activitate legală, însă activitatea bordelurilor și alte forme de proxenetism sunt ilegale. Prostituția a fost dezincriminată pe 17 martie 1999, când au fost operate modificări în Codul penal. Totodată, Codul penal prevede la articolul 223a răspunderea penală pentru întreținerea relațiilor sexuale în calitate de client cu o persoană care nu a atins vârsta de 18 ani, care obține venituri (în întregime sau parțial) prin practicarea prostituției. Conform

articolului 228 din același Cod, se sancționează determinarea unei persoane la întreținerea relațiilor sexuale amurale, comisă în scop de profit. Același articol sancționează și administrarea bordelurilor. Articolul 229 alin. (1) din Cod stabilește răspunderea pentru orice persoană care, în scopul obținerii unui câștig, promovează, în mod frecvent, imoralitatea sexuală, acționând ca un intermediar, sau care obține un profit de pe urma acestei activități. Totodată, alineatul (2) al articolului menționat sancționează punerea la dispoziție a unei camere de hotel pentru practicarea prostituției.

14. În Elveția prostituția este legalizată. Totodată, proxenetismul este incriminat de Codul penal (Titlul 5 „Infrațiuni contra moralei”). Astfel, articolul 198 din Cod prevede că „persoana care, având scopul de a obține foloase materiale, favorizează prostituția va fi pedepsită cu închisoarea”. Articolul 199 din același Cod menționează că „persoana care va practica activitatea de proxenetism sau care va conduce o casă de toleranță se pedepsește cu închisoare de până la 5 ani și cu interzicerea unor drepturi. Ea se pedepsește cu închisoarea de până la 10 ani dacă delinquentul a forțat la prostituție o persoană minoră”.

15. În Estonia articolul 176 din Codul penal prevede răspunderea penală pentru acțiunile comise în vederea facilitării practicării prostituției de către o persoană care nu a atins vârsta de 18 ani, comise prin negocieri, promisiuni sau prin orice altă metodă.

16. În Letonia prostituția reprezintă o activitate legală, însă există anumite reguli pentru persoanele care practică prostituția. Aceste persoane trebuie să se înregistreze, să fie supuse controalelor sanitare lunare și să dețină o carte de sănătate. Cu privire la proxenetism, articolul 164 din Codul penal al Letoniei prevede răspunderea pentru: determinarea unei persoane la practicarea prostituției; atragerea persoanei în practicarea prostituției; îndemnul minorului la practicarea prostituției sau punerea la dispoziția minorilor a localurilor pentru practicarea prostituției. Totodată, conform articolului 165 din Codul penal, constituie infracțiune folosirea în scop de profit a persoanei care practică prostituția.

17. În Lituania articolul 308 din Codul penal incriminează acțiunile îndreptate spre coruperea unei persoane în practicarea prostituției.

18. În Malta prostituția este legalizată. Totuși, Codul penal incriminează fapta persoanei care, pentru satisfacerea nevoilor sexuale ale altuia, determină un minor să practice prostituția sau instigă, încurajează sau facilitează coruperea unei asemenea persoane (articolul 204), respectiv fapta persoanei care, pentru satisfacerea nevoilor sexuale ale altuia, determină o persoană adultă să practice prostituția, utilizând violența sau mijloace de înșelăciune (articolul 205).

19. În Ungaria prostituția este legalizată. Totuși, articolul 200 alin. (1) din Codul penal pedepsește orice persoană care racolează o altă persoană pentru a o determina să întrețină relații sexuale cu un terț, în scopul obținerii unui câștig financiar.

20. Începând cu 1 februarie 2014, în România a intrat în vigoare un nou Cod penal. Acest act normativ a scos din sfera ilicitului penal practicarea prostituției. Totuși, răspunderea penală pentru proxenetism este prevăzută la articolul 213 din Cod. Alineatul (1) al acestui articol stabilește că determinarea sau înlesnirea practicării prostituției ori obținerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituției de către una sau mai multe persoane se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. Totodată, alineatul (4) al articolului în discuție prevede că prin practicarea prostituției se înțelege întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obținerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul. În acest sens, prin Decizia sa nr. 874 din 15 decembrie 2015, Curtea Constituțională a României a reținut că valorile sociale puse în pericol sunt diferite în cazul prostituției față de fapta de proxenetism, acesta din urmă fiind incriminată ca infracțiune autonomă. Autorul faptei de proxenetism nu se află în aceeași situație cu persoana care practică prostituția, astfel încât tratamentul juridic diferențiat este justificat. Prin urmare, Curtea Constituțională a României a decis că nu se încalcă principiul egalității în această ipoteză.

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

21. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul a invocat că textul „îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției” din articolul 220 alin. (1) [*Proxenetismul*] din Codul penal este imprevizibil, pentru că legea nu-l definește.

22. De asemenea, cel care îndeamnă sau determină la prostituție ori cel care înlesnește practicarea prostituției trebuie să răspundă penal în baza articolului 220 din Codul penal. La rândul ei, persoana care practică prostituția poate fi trasă la răspundere contravențională conform articolului 89 din Codul contravențional. Astfel, există un tratament discriminatoriu, de vreme ce prima persoană este considerată infractor, iar cea de-a doua contravenient.

23. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile contestate contravin articolelor 4, 16, 22, 23 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

24. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

25. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului penal, ține de competența Curții Constituționale.

26. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de către dl avocat Gheorghe Malic, în dosarul nr. 1-961/17, pendinte la

Curtea de Apel Chișinău. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

27. Curtea reține că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie textul „îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției” din articolul 220 alin. (1) din Codul penal, normă care stabilește răspunderea penală pentru infracțiunea de proxenetism.

28. Potrivit autorului excepției de neconstituționalitate, textul în discuție este imprevizibil și ar institui un tratament discriminatoriu în raport cu persoanele care practică prostituția, care, de altfel, sunt sancționate în baza Codului contravențional, nu în baza Codului penal.

29. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reamintește, cu titlu preliminar, că incriminarea faptelor, stabilirea pedepsei pentru acestea, precum și alte reglementări țin de competența Parlamentului și se bazează pe rațiuni de politică penală. Parlamentul posedă, în acest sens, o marjă de discreție, în măsura în care nu afectează de o manieră nejustificată drepturile fundamentale ale persoanei.

30. Cu privire la pretinsa imprevizibilitate a prevederilor contestate, Curtea reține că, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure. În special în materie penală, legislatorul trebuie să fie precis, clar și coerent, așa cum o impune principiul legalității incriminării și al pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), garantat de articolul 22 din Constituție și de articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

31. Legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile. Această cerință este îndeplinită atunci când justițiabilul are posibilitatea de a cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa la care poate fi supus, în cazul unei încălcări a normei.

32. Curtea reține că îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției reprezintă modalități de comitere a infracțiunii de proxenetism. Acestea au un caracter alternativ. Totodată, se comite infracțiunea de proxenetism și în ipoteza în care făptuitorul obține foloase de pe urma practicării prostituției de către alte persoane.

33. Curtea reține că autorul excepției de neconstituționalitate a apreciat că textul contestat este imprevizibil, pentru că nu este definit.

34. Curtea menționează că legea penală nu poate să abunde în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal (*Rohlena v. Cehia* [MC], 27 ianuarie 2015, §50).

35. Fiind sesizată anterior în vederea controlului constituționalității termenului de „prostituție” din articolul 220 din Codul penal, Curtea a

constatat în Decizia sa nr. 36 din 19 aprilie 2018 că, în mod curent, prin „prostituție” se înțelege practicarea de acte sexuale cu diferite persoane care beneficiază de serviciile prostituției, aceasta urmărind să-și procure astfel mijloace de existență sau principalele mijloace de existență. Curtea a menționat că o asemenea conotație nu este una imprevizibilă (§ 36). Altfel spus, există repere obiective care ajută interpretul la stabilirea sensului exact al textului contestat. Această concluzie este valabilă și în contextul prezentei cauze.

36. Curtea observă că, având în vedere prevederile articolului 220 din Codul penal, instanțele judecătorești pot stabili caracteristicile esențiale ale actului interzis doar în baza textului care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică. Mai mult, așa cum afirmă în mod constant Curtea Europeană, rolul decizional conferit instanțelor urmărește tocmai înlăturarea dubiilor care persistă cu ocazia interpretării normelor (*Del Rio Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, § 93).

37. Prin urmare, Curtea consideră că este neîntemeiată critica autorului excepției de neconstituționalitate privind calitatea legii.

38. Cu privire la pretinsa neconformitate a prevederilor contestate cu principiul egalității, Curtea reține că acest principiu este încălcat atunci când se aplică un tratament diferențiat în situații similare, fără să existe o justificare obiectivă și rezonabilă. În același context, și Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că tratamentul diferențiat echivalează cu o discriminare dacă nu are la bază o justificare obiectivă și rezonabilă (*Stummer v. Austria* [MC], 7 iulie 2011, § 87; *Khamtokhu și Aksenchik v. Rusia* [MC], 24 ianuarie 2017, § 64).

39. Curtea notează că, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) din Constituție, Parlamentul are competența exclusivă de a reglementa prin lege organică infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora. În virtutea acestei prevederi constituționale, legislatorul este liber să aprecieze, pe lângă pericolul social în funcție de care urmează să stabilească natura juridică a faptei incriminate, și condițiile răspunderii juridice pentru această faptă, sub rezerva justificării alegerilor sale din punct de vedere constituțional.

40. Apreciind, *in abstracto*, pericolul social al faptei de proxenetism (concretizată în îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane), legislatorul a stabilit că aceasta se pedepsește, potrivit articolului 220 alin. (1) din Codul penal, cu amendă în mărime de la 650 la 1350 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani. Aceeași faptă comisă: a) asupra a două sau mai multor persoane; b) asupra unei femei gravide; c) de două sau mai multe persoane; d) de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional se pedepsește cu închisoare de la 4 la 7 ani.

41. Potrivit articolului 89 alin. (1) din Codul contravențional, practicarea prostituției se sancționează cu amendă de la 24 la 36 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore. Conform alineatului (2) al aceluiași articol, persoana angajată în prostituție contrar voinței sale este degrevată de răspundere contravențională.

42. Cei care beneficiază de serviciile persoanelor care practică prostituția, *i.e.* clienții, nu pot fi trași nici la răspundere penală, nici la răspundere contravențională.

43. Curtea constată că proxenetismul prezintă un grad de pericol social mai mare decât practicarea prostituției. Acest grad de pericol este dedus din compararea sancțiunilor prevăzute la articolul 220 din Codul penal și la articolul 89 din Codul contravențional.

44. Curtea observă că și în dreptul comparat se face deosebire, pe de o parte, între fapta de proxenetism, pedepsită penal, și, pe de altă parte, fapta de practicare a prostituției. Aceasta din urmă nu este sancționată în unele state din Uniunea Europeană (vezi *supra* §§ 10-21).

45. Mai mult, conform jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene, prostituția este considerată ca o activitate de prestare a serviciilor contra plată și se încadrează în noțiunea de „activități economice” (*Aldona Malgorzata Jany and Others and Staatssecretaris van Justitie*, 20 noiembrie 2001, cauza C-268/99, § 49). Această afirmație este valabilă doar în statele în care practicarea prostituției este legalizată.

46. Curtea menționează că practicarea prostituției nu presupune acte sexuale izolate și întâmplătoare, ci, dimpotrivă, o activitate efectuată în mod obișnuit, o îndeletnicire. Pentru participarea la o asemenea activitate persoana poate fi determinată de către o terță persoană (proxenetul). Persoana care practică prostituția urmărește să-și procure în acest sens mijloace de existență.

47. Un grad prejudiciabil mai proeminent îi este imprimat faptei care constă în îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, dacă nu întrunește elementele traficului de ființe umane. Astfel, făptuitorul poate influența prin activitatea sa infracțională o persoană să ia hotărârea de a practica prostituția, exploatând-o astfel, din punct de vedere sexual, și punând-o în pericol (*e.g.* răspândirea bolilor venerice, posibile agresiuni din partea clienților).

48. Fapta de proxenetism este incompatibilă cu demnitatea și cu valoarea persoanei umane, pentru că astfel persoana este considerată un mijloc, și nu un scop.

49. Incriminarea faptei de proxenetism constituie un mijloc de protecție a persoanelor vulnerabile din punctul de vedere al exploatării sexuale. În schimb, în cazul articolului 89 din Codul contravențional, persoana ia decizia de a practica prostituția, fără a fi exploatată de

proxenet. Din acest motiv, este firesc ca proxenetismul să fie sancționat mai dur decât practicarea prostituției.

50. Prin urmare, persoana care comite fapta de proxenetism nu se află într-o situație similară cu persoana care practică prostituția. Fapta incriminată de articolul 220 din Codul penal și, respectiv, fapta prevăzută la articolul 89 din Codul contravențional diferă atât din perspectiva materialității lor, cât și din perspectiva gradului de prejudiciabilitate. Nu este vorba de una și aceeași acțiune, la care să participe persoana care se prostituează, precum și cel care determină sau înlesnește practicarea prostituției.

51. Mai mult, în contextul infracțiunii de proxenetism, persoana care este convinsă să practice prostituția are calitatea de victimă a infracțiunii prevăzute la articolul 220 din Codul penal. Victima infracțiunii de proxenetism poate fi orice persoană. De regulă, particularitățile victimei nu au relevanță la calificarea faptei, cu excepția ipotezei prevăzute la articolul 220 alin. (2) lit. c) din Codul penal. În această situație, răspunderea penală se agravează dacă victima are calitatea de femeie gravidă.

52. În consecință, Curtea consideră nefondată critica autorului excepției de neconstituționalitate privind pretinsa încălcare a principiului egalității.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției” din articolul 220 alin. (1) din Codul penal, ridicată de către dl avocat Gheorghe Malic, în dosarul nr. 1-961/17, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 31 mai 2018
DCC nr. 49
Dosarul nr. 62g/2018*